

**WOJEWÓDZKI KONKURS PRZEDMIOTOWY Z GEOGRAFII
DLA UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO
W ROKU SZKOLNYM 2026/2027
ZAKRES WYMAGAŃ**

I stopień

Zakres umiejętności:

Umiejętności wymagane od uczestników Konkursu Przedmiotowego z Geografii opisane są w podstawie programowej dla przedmiotu geografia dla szkoły podstawowej.

1. Prowadzenie obserwacji, analizowanie pozyskanych danych i formułowanie wniosków na ich podstawie.
2. Korzystanie z planów, map, fotografii, rysunków, wykresów, diagramów, danych statystycznych, tekstów źródłowych w celu zdobywania, przetwarzania i prezentowania informacji geograficznych.
3. Interpretowanie map różnej treści.
4. Określanie związków i zależności między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego, społeczno-gospodarczego i kulturowego w Polsce i różnych regionach świata, dokonywanie uogólnień.
5. Ocenianie zjawisk i procesów społeczno-kulturowych oraz gospodarczych zachodzących w Polsce i w różnych regionach świata.
6. Stawianie pytań, proponowanie rozwiązań problemów dotyczących środowiska geograficznego.
7. Podejmowanie nowych wyzwań oraz racjonalnych działań prośrodowiskowych i społecznych.
8. Rozwijanie umiejętności percepcji przestrzeni i wyobraźni przestrzennej.
9. Wykorzystywanie zdobytej wiedzy i umiejętności geograficznych w życiu codziennym.

Zakres treści :

Geografia fizyczna świata. Krajobrazy Ziemi. Geografia Polski. Region - województwo śląskie.

1. Mapa: ogólnogeograficzna, krajobrazowa, turystyczna, skala mapy, znaki na mapie, treść mapy.
2. Lądy i oceany na Ziemi: rozmieszczenie lądów i oceanów, pierwsze wyprawy geograficzne.
3. Krajobrazy świata: wilgotnego lasu równikowego i lasu strefy umiarkowanej, sawanny i stepu, pustyni gorącej i lodowej, tajgi i tundry, śródziemnomorski, wysokogórski Himalajów; strefowość a piętrowość klimatyczno-roślinna na świecie.
4. Ruchy Ziemi: Ziemia w Układzie Słonecznym; ruch obrotowy i obiegowy; następstwa ruchów Ziemi.
5. Współrzędne geograficzne: szerokość i długość geograficzna; położenie matematyczno geograficzne punktów i obszarów; rozciągłość południkowa i równoleżnikowa.
6. Krajobrazy Polski: wysokogórski (Tatry), wyżynny (Wyżyna Krakowsko-Częstochowska), nizinny (Nizina Mazowiecka), pojezierny (Pojezierze Mazurskie), nadmorski (Pobrzeże Słowińskie), wielkomiejski (Warszawa), miejsko-przemysłowy (Wyżyna Śląska), rolniczy (Wyżyna Lubelska)
7. Środowisko przyrodnicze Polski na tle Europy: położenie geograficzne Polski; wpływ ruchów górotwórczych i zlodowaceń na rzeźbę Europy i Polski; przejściowość klimatu Polski; Morze Bałtyckie; główne rzeki Polski i ich systemy; główne typy gleb w Polsce; lasy w Polsce; dziedzictwo przyrodnicze Polski, surowce mineralne Polski.
8. Społeczeństwo i gospodarka Polski na tle Europy: rozmieszczenie ludności, struktura demograficzna Polski (wiekowa, narodowościowa, wyznaniowa, zatrudnienia); migracje Polaków; zróżnicowanie polskich miast; sektory gospodarki Polski; rolnictwo Polski; zmiany struktury przemysłu Polski; zróżnicowanie usług i ich rola w rozwoju gospodarki; rozwój komunikacji; atrakcyjność turystyczna Polski.

II stopień

Zakres treści: Geografia fizyczna świata. Krajobrazy Ziemi. Geografia Polski. Region – województwo śląskie.

1. Mapa: ogólnogeograficzna, krajobrazowa, turystyczna, skala mapy, znaki na mapie, treść mapy.

2. Lądy i oceany na Ziemi: rozmieszczenie lądów i oceanów, pierwsze wyprawy geograficzne.
3. Krajobrazy świata: wilgotnego lasu równikowego i lasu strefy umiarkowanej, sawanny i stepu, pustyni gorącej i lodowej, tajgi i tundry, śródziemnomorski, wysokogórski Himalajów; strefowość a piętrowość klimatyczno-roślinna na świecie.
4. Ruchy Ziemi: Ziemia w Układzie Słonecznym; ruch obrotowy i obiegowy; następstwa ruchów Ziemi.
5. Współrzędne geograficzne: szerokość i długość geograficzna; położenie matematyczno-geograficzne punktów i obszarów; rozciągłość południkowa i równoleżnikowa.
6. Krajobrazy Polski: wysokogórski (Tatry), wyżynny (Wyżyna Krakowsko-Częstochowska), nizinny (Nizina Mazowiecka), pojezierny (Pojezierze Mazurskie), nadmorski (Pobrzeże Słowińskie), wielkomiejski (Warszawa), miejsko-przemysłowy (Wyżyna Śląska), rolniczy (Wyżyna Lubelska).
7. Środowisko przyrodnicze Polski na tle Europy: położenie geograficzne Polski; wpływ ruchów górotwórczych i zlodowaceń na rzeźbę Europy i Polski; przejściowość klimatu Polski; Morze Bałtyckie; główne rzeki Polski i ich systemy; główne typy gleb w Polsce; lasy w Polsce; dziedzictwo przyrodnicze Polski, surowce mineralne Polski
- . 8. Społeczeństwo i gospodarka Polski na tle Europy: rozmieszczenie ludności, struktura demograficzna Polski (wiekowa, narodowościowa, wyznaniowa, zatrudnienia); migracje Polaków; różnicowanie polskich miast; sektory gospodarki Polski; rolnictwo Polski; zmiany struktury przemysłu Polski; różnicowanie usług i ich rola w rozwoju gospodarki; rozwój komunikacji; atrakcyjność turystyczna Polski.
9. Relacje między elementami środowiska geograficznego na przykładzie wybranych obszarów Polski. Wpływ: sposobu zagospodarowania dorzecza na występowanie powodzi; warunków przyrodniczych (np.: zasobów surowców mineralnych, wiatru, wód i usłonecznienia) i pozaprzyrodniczych na energetykę; rozwoju dużych miast na przekształcenia strefy podmiejskiej; procesów migracyjnych na strukturę wieku i zmiany w zaludnieniu obszarów wiejskich; przemian gospodarczych po 1989 r. na zmiany struktury zatrudnienia; transportu na rozwój działalności gospodarczej; walorów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego na rozwój turystyki.
10. Własny region - województwo śląskie: położenie, dominujące cechy środowiska przyrodniczego i gospodarki, walory turystyczne (źródło: wskazana literatura dla stopnia II, pozycja
11. Treści rozszerzające podstawę programową zawarte we wskazanej literaturze dla stopnia II (pozycje 2 i 3).

III stopień

Zakres treści: Wybrane problemy i regiony geograficzne świata

1. Zakres treści obowiązujący na II stopniu.

2. Geografia Europy: położenie, granice i linia brzegowa kontynentu; podział polityczny Europy; rola Unii Europejskiej w przemianach społeczno-gospodarczych; główne cechy środowiska przyrodniczego Europy; zjawiska występujące na granicach płyt litosfery; zróżnicowanie ludności oraz starzenie się społeczeństw; największe europejskie metropolie; zróżnicowanie źródeł energii w krajach europejskich i skutki ich wykorzystania dla środowiska przyrodniczego; przemysł i usługi w wybranych krajach europejskich; turystyka w Europie Południowej.

3. Sąsiedzi Polski: przemiany przemysłu w Niemczech; dziedzictwo kulturowe Litwy i Białorusi; środowisko przyrodnicze i atrakcje turystyczne Czech i Słowacji; problemy polityczne, społeczne i gospodarcze Ukrainy; zróżnicowanie przyrodnicze Rosji; relacje Polski z sąsiadami.

4. Wybrane problemy i regiony geograficzne Azji: Azja jako kontynent kontrastów geograficznych; pacyficzny „pierścień ognia”; klimat monsunowy w Azji Południowo Wschodniej; Japonia – gospodarka na tle warunków przyrodniczych i społeczno kulturowych; Chiny – rozmieszczenie ludności, problemy demograficzne oraz znaczenie w gospodarce światowej; Indie krajem wielkich możliwości rozwojowych oraz kontrastów społecznych i gospodarczych; Bliski Wschód – kultura regionu, ropa naftowa, obszar konfliktów zbrojnych.

5. Wybrane problemy i regiony geograficzne Afryki: położenie Afryki i jego wpływ na cyrkulację powietrza i rozmieszczenie opadów atmosferycznych; strefowość klimatyczno-roślinno-glebową; warunki gospodarowania człowiekiem w strefie Sahelu – problem zachowania równowagi ekologicznej; rozwój turystyki w Afryce; przyczyny i skutki niedożywienia w Afryce; tradycyjna i nowoczesna gospodarka w Afryce.

6. Wybrane problemy i regiony geograficzne Ameryki Północnej i Południowej: rozciągłość południkowa i ukształtowanie powierzchni; cyklony w Ameryce Północnej; problemy zagospodarowania Amazonii; sytuacja rdzennej ludności; slumsy w wielkich miastach; megalopolis; Dolina Krzemowa jako przykład technopolii; znaczenie gospodarcze Stanów Zjednoczonych w świecie.

7. Wybrane problemy i regiony geograficzne Australii i Oceanii: specyfika środowiska przyrodniczego; rozmieszczenie ludności i cechy gospodarki na tle warunków przyrodniczych.

8. Geografia obszarów okołobiegunowych: środowisko przyrodnicze; skutki zmiany klimatu dla środowiska przyrodniczego.

9. Treści kształcenia rozszerzające podstawę programową zawarte we wskazanej literaturze dla stopnia III.

Proponowana literatura:

II stopień

1. Platforma Edukacji Regionalnej „Eduś”, Ze szczytów gór ku nizinom (jednostki fizycznogeograficzne województwa śląskiego), Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej. <https://edus.ibrbs.pl/ze-szczytow-gor-ku-nizinom/>

2. Lasy wawrzynolistne Makaronezji – królestwo mgły i cienia, M. Bąk, Geografia w Szkole nr 6/2025 s. 29-33. 3. Zielona Tarcza Wschód, krótki tekst z działu Świat - panorama, Geografia w Szkole: nr 6/2025 s. 48.

III stopień

1. Dlaczego turystyka szkodzi środowisku? S. Świątek, Geografia w Szkole nr 4/2025 s. 4-9.

2. Ziemia wolna od lodu w XXII wieku? 2025 – Rok Ochrony Lodowców, K. Trojan, Geografia w Szkole nr 5/2025 s. 4-8.

3. Barwy Ziemi – recenzja książki B.R. Vassnesa Nieznane życie lodowców (fragment tekstu M. Stobodzian Recenzje książkowe), Geografia w Szkole nr 5/2025 s. 8.

4. W Europie znikają małe lodowce, tekst z działu Świat - panorama, Geografia w Szkole: nr 5/2025 s. 50.